

Homo oeconomicus

„Datorită lor, banii produc și mai mulți bani,
puterea produce și mai multă putere,
iar cuvântul produce și mai multe cuvinte.”

Leszek Kolakowski

Originarea Economiei Politice în proiectul raționalist i-a adus cel puțin două inadecvări: una față de specificitatea naturii umane și alta față de mobilul creativității.

În prima situație și-a aplatizat capacitatea de explicație refuzând diversitatea, iar în a doua s-a izolat în regula cantitativismului.

Activitatea economică este apanajul tipului uman exclusiv rațional, iar rezultatele se validează numai randamental. Unidimensionalizarea actorilor – clone ale ipoteticului homo oeconomicus – alături de încărcarea progresului cu funcția-obiectiv a maximizării averii a făcut din Știința Economică un corpus de asumții care mereu a trebuit schimbat sub presiunea utilității în context. Cauza: idealismul antropocentric și raritatea performanței. În fapt, cauza ține de inexistența lui homo oeconomicus și imposibilitatea regularizării câștigului.

Economia Politică a apărut ca rețetă a unui univers populat cu închipiri și destinat să genereze iluzii.

Moda secolului al XVIII-lea de a seculariza totul a oferit suportul referențial pe care probabilul a putut fi taxat drept certitudine: mâna invizibilă. Desacralizarea a scuzat mijloacele în această privință; pentru a se avea totul înseamnă să se operaționalizeze iraționalul. Evident că din locul făcătorului de ordine trebuia să fie scos sentimentul pentru a fi instalat ceva născocit de rațiune.

Știința Economică avea de acum temeiul propriului adevăr pentru a-și legitima regula randamentului.

Piața a declanșat cruciada modernizării – mai întâi sub forma industrialismului – sacrificând progresiv natura și nevalorizând programatic forța de muncă. Piața este natura lui homo oeconomicus care consumă natura umană, ca și natura în general. Idealul volatilizează realul. Perfecțiunea nu cunoaște rest. Regularizarea elimină diversitatea. Performanța randamentală impune standardizare. Progresul nu poate avea limite logice...

Proiecția asupra realității a acestei viziuni preformate a făcut din economie un El Dorado în care îmbogățirea ține loc de mântuire. Credința ofertantă a averii a lustruit ritualul perpetuării sacrificiului: dreptul de a alege, inclusiv

condiția umană. Sub acest blindaj modernist economia a devenit cel mai accesibil mecanism de produs putere. S-a generalizat jocul perfect. Avuția este suma pozitivă. Concurența pentru avere are consistență democratică și motivație mistică. Regula este concurența, excepția este câștigul. Puterea absolută este secularizată. Devine relativă. Avuția manipulează prin centrifugare democrația. Puterea se dovedește o forță centripetică a averii. Elitele se legitimează cu egalitatea de șanse, masele exercită dreptul la diversitate.

Știința Economică simplifică traseul succesului. Ținta esențială este încărcată cu sensurile oricărei alte ținte. Cucerirea naturii a fost metoda primară. Cucerirea oamenilor a fost scopul implicit. Nici nu era relevant pentru Economie să menționeze scopul implicit. Raționalizarea i-a permis să vorbească doar de resurse. Controlul resurselor a devenit tema rațională absolută a Economiei.

Lovitura epistemică smithiană a fixat funcția exclusivă a Economiei. Avuția este ținta unică. Reușita s-a datorat metodei tăierii nodului gordian. Complicația de a desface ghemul a fost evitată. Resursă de avere este și natura umană. Individizii ca resurse umane intră în rețeta rațională a averii.

Știința Economică s-a obiectivat perfect. Rezolvă doar probleme de control al resurselor. Pentru Economie nu mai există principiul antropocentric. Scopul se confundă cu cauza. Avuția este putere pură. Homo oeconomicus nu are suflet.

Emulsia obiectivelor în conceptul de avere este un produs al Iluminismului. Economia a devenit un mecanism perfect. Incertitudinea ține doar de cantitate. Perspectiva obiectuală asupra resurselor rezolvă constrângerile rarității. Resursa umană sparge cercurile vicioase ale naturii. Sinteticul ia locul naturalului, artificialul diluează viul. Gândirea artificială își creează lumea virtuală. Limitele puterii disimulate în avere – rezultatul controlului asupra resurselor indistincte – se estompează. Rațiunea elimină Sentimentul.

Puterea se explică pe sine ca origine a Universului.